

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัย เรื่อง “สภาพการจัดรายการและการบริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดนครปฐม” นั้น มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงสภาพปัญหาและการจัดรายการ โครงสร้างและแนวทางการบริหารจัดการ และ เปรียบเทียบผังรายการและเนื้อหาสาระของสถานีวิทยุชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

การศึกษาครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็นขั้นตอนทั้งสี่ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ บทความ ตำรา และระบบสารสนเทศต่างๆ
2. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมและค้นคว้ามาวิเคราะห์ อภิปรายรายละเอียดใน ประเด็นเกี่ยวกับสภาพการจัดรายการและการบริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่สามารถจะนำไปต่อยอดองค์ความรู้และสังเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง
3. นำข้อมูลที่ได้ผ่านวิเคราะห์แล้วมาสังเคราะห์ ประกอบกับการสัมภาษณ์ ทั้งในแบบการสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล (Individual dept interview) และสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการจัดรายการ โครงสร้างและแนวทางการบริหารจัดการ และเปรียบเทียบผังรายการและเนื้อหาสาระของสถานีวิทยุชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
4. นำข้อมูลที่ได้มาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการจัดรายการวิทยุชุมชนในจังหวัดนครปฐม ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

หลังจากได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สภาพปัญหาและการจัดรายการ

5.1.1.1 สถานที่ตั้งและคลื่นความถี่

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนที่ยังดำเนินการออกอากาศอยู่ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ตามรายชื่อขอจดทะเบียนจาก สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดนครปฐม (2554) ซึ่งมีทั้งหมด 3 สถานีดังนี้

1. สถานีวิทยุชุมชนศาลาพัฒนา FM 90.75 MHz
2. สถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง FM 96.75 MHz จุนเรดิโอ
3. สถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธ FM 88.25 MHz

5.1.1.2 รัศมีออกอากาศและพื้นที่ออกอากาศ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า มีเพียงสถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง จุนเรดิโอ ที่ใช้เครื่องส่งที่มีกำลังส่งเกิน 30 วัตต์ ซึ่งเป็นเพราะปัญหาการกระจายเสียงทับซ้อนของคลื่นวิทยุชุมชนด้วยกัน ทำให้ทางสถานีถูกเบียดถูกแทรกอย่างหนัก ต้องใช้เครื่องส่งที่มีกำลังส่งได้ไกลขึ้น ส่วน สถานีวิทยุชุมชนศาลาพัฒนา และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธ ใช้เครื่องส่งที่มีกำลังส่ง 30 วัตต์ ส่งไปไกลในรัศมี 10 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่โดยรอบสถานีที่ออกอากาศ

5.1.1.3 ลักษณะทางประชากร

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของตำบลศาลา อำเภอพุทธมณฑล นี้ไม่ห่างจากกรุงเทพฯ ที่เป็นสังคมเมืองมากนัก ทำให้มีประชากรเดินทางมาจากจังหวัดอื่น ๆ มาอาศัยอยู่เพื่อเรียนหนังสือ ค้าขาย และประกอบอาชีพต่าง ๆ อีกทั้งชาวชุมชนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน มีการใช้ชีวิตหลากหลายประเภท วิทยาลัยสตรีมีทั้งที่เดินทางออกจากพื้นที่ เพื่อศึกษาต่อและหางานทำในกรุงเทพฯ และเดินทางกลับมาที่ชุมชนในวันหยุด ส่วนผู้ใหญ่วัยกลางคนขึ้นไป บางส่วนยังอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบล ศาลา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และมีบางส่วนที่ย้ายถิ่นฐาน ตามลูกหลานไปอยู่ในถิ่นอื่น แต่เมื่อมีงานบุญ งานประเพณี จะเดินทางกลับมาที่ตำบลศาลา อำเภอพุทธมณฑลแห่งนี้

5.1.1.4 ความเป็นมาของสถานี

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สถานีวิทยุชุมชนศาลา และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธพัฒนา มีการจัดตั้งสถานีในรูปแบบของ การให้ความรู้เพื่อมิให้ขัดกับกฎหมายในระหว่างที่กระบวนการสรรหาคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช) ยังไม่เสร็จสิ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักของสถานีคือการกระจายเสียงเพื่อประโยชน์ของชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยไม่แสวงหากำไร และมีเพียงสถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง จุนเรดิโอ ที่จัดตั้งสถานีเพื่อธุรกิจ แต่มีการบริการข่าวสารประชาสัมพันธ์ เพื่อประชาชนในท้องถิ่น

5.1.1.5 อุปกรณ์ภายในสถานี

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สถานีวิทยุชุมชนศาลายาพัฒนา สถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง จุรินทร์ โอ และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธ ทุกสถานีใช้อุปกรณ์ภายในสถานี เป็นระบบคอมพิวเตอร์ในการจัดรายการ โดยอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ สามารถดำเนินการ ออกอากาศได้ปกติ โดย อุปกรณ์ที่ใช้ภายในสถานีวิทยุชุมชนศาลายาพัฒนา มาจากเงินคณะ วิศวกรรมศาสตร์ และเงินจากการวิจัยที่ผู้ดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนร่วมทำวิจัย ส่วน สถานี วิทยุเพื่อความมั่นคง จุรินทร์โอ อุปกรณ์ ที่ใช้ภายในสถานีได้มาจากเงินลงทุนของของหัวหน้า สถานี และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธ อุปกรณ์ที่ใช้ภายในสถานีได้มา จากเงินบริจาคเป็นสำคัญ

5.1.1.6 งบประมาณ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สถานีวิทยุชุมชนศาลายาพัฒนา ไม่ได้มีการแสวงหารายได้จากการ โฆษณา เงินทุนในการก่อตั้งสถานี บางส่วนมาจากคณะฯ และเงินวิจัยของผู้ดำเนินงานสถานี ส่วนสถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง จุรินทร์โอ มีการแสวงหารายได้จากการโฆษณา สินค้าเพียง อย่างเดียว และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธ ไม่ได้มีการแสวงหารายได้ จากการโฆษณา ส่วนเงินทุนในการก่อตั้งสถานีมาจาก เงินส่วนตัวของผู้ดำเนินงานสถานี และ เงินบริจาคจากคนในชุมชน ดังนั้นทุกสถานีจึงมีปัญหาเกิดขึ้นในเรื่องเงินทุน เนื่องจากรายได้ เท่าเดิมหรือ น้อยลง จึงไม่มีเงินทุนงบประมาณที่จะจัดแบ่งมาส่งเสริมการบริหารจัดการการ พัฒนาสถานีวิทยุชุมชน

5.1.1.7 สภาพปัญหาและการจัดรายการ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทุกสถานีมีปัญหาหลักเรื่องข้อจำกัดในการส่งกระจายเสียง เนื่องจาก สถานีอยู่ใกล้เขตปริมณฑล ซึ่งมีวิทยุคลื่นหลักอยู่แล้ว และมีคลื่นวิทยุชุมชน คลื่นอื่น ๆ ที่ใช้ คลื่นความถี่เดียวกัน กระจายเสียงด้วยสัญญาณที่แรงกว่า ทำให้เกิดการแย่งคลื่น การทับ ซ้อนกันของคลื่น ทำให้ผู้ฟังรับฟังได้ไม่ชัดเจน ทำให้ผู้ฟังเบื่อหน่าย และหันไปฟังวิทยุคลื่น อื่นๆ ที่ชัดเจนกว่า นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณที่มีน้อย ไม่สามารถปรับปรุง อุปกรณ์เครื่องส่งออกอากาศ และระบบคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดรายการค่อนข้างเก่า เพราะใช้ดำเนินงานมาเป็นเวลานาน

5.1.2 โครงสร้างและแนวทางการบริหารจัดการ

5.1.2.1 โครงสร้างการบริหารสถานีนี

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สถานีวิทยุชุมชนศาลายาพัฒนา สถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง จุฬเรติโอ และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธ มี โครงสร้างการบริหารสถานีนีที่คล้ายคลึงกัน คือมีบุคลากรที่ดำเนินงานในสถานีนีไม่กี่คน แต่มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานอย่างมีระบบ แบ่งงานกันทำโดยใช้เกณฑ์ความเหมาะสมคล้องตัวในการทำงาน

นอกจากนั้น ยังพบอีกว่า มีการจัดตั้ง คณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชน แต่ไม่ได้มีการจัดประชุมปรึกษา ร่วมบริหารจัดการ มีแต่เพียงชื่อ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจะมีเพียง หัวหน้าสถานีนี และผู้ดำเนินรายการรับผิดชอบ ประสานงานและแก้ไข

5.1.2.2 วัตถุประสงค์สถานีนี

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สถานีวิทยุชุมชนศาลายา และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธพัฒนา มี วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถานีนีในรูปแบบของ การให้ความรู้ โดยมี วัตถุประสงค์หลักของสถานีนีคือการกระจาย ข่าวสารชุมชนและนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยไม่แสวงหากำไร นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่การอนุรักษ์ ศิลปะวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสื่อกลางในการสร้างความรักความเข้าใจของคนในชุมชน ส่วนความบันเทิงนั้นเป็นวัตถุประสงค์รอง และมีเพียง สถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง จุฬเรติโอ ที่จัดตั้งสถานีนีเพื่อธุรกิจ เพื่อความบันเทิง แต่มีการบริการข่าวสารประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่นเป็นวัตถุประสงค์รอง

5.1.3 เปรียบเทียบผังรายการและเนื้อหาสาระของสถานีวิทยุ

5.1.3.1 ผังรายการและเนื้อหาสาระ

ผู้วิจัย สรุปได้ว่า การจัดผังรายการยังไม่แน่นอนเป็นรูปแบบตายตัว หรือกำหนดระยะเวลาของรายการ เนื้อ หาสาระสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา เพราะบางครั้งผู้จัดรายการติดธุระไม่สามารถมาจัดหรือดำเนินรายการได้ รวมถึงเรื่องระยะเวลาในการออกอากาศ หากเป็นสถานีวิทยุ พระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายคือค่าไฟ หากไม่สามารถหารายได้ให้เพียงพอกับรายจ่าย ก็จะมีการตัดเวลาให้เหลือน้อยลง เพื่อความเหมาะสมในการบริหารจัดการสถานีนี ส่วนสถานีวิทยุชุมชนศาลายาพัฒนา ไม่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าไฟ จึงสามารถเปิดสถานีนีออกอากาศได้ 24 ชั่วโมง ทุกวัน

ส่วนหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหาสาระเพื่อนำมาเปิดในรายการสถานีวิทยุชุมชน ทั้ง 3 สถานี พบว่า มีการใช้วิธีการสำรวจชุมชน ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากหลักประการสำคัญของวิทยุชุมชนก็คือการตอบสนองต่อความต้องการของ ชุมชนก่อน ดังนั้น ก่อนที่จะทำการ กำหนดเนื้อหาสาระในรายการ จะต้องมีการ ตรวจสอบความต้องการของ ชุมชนว่าเป็นไปในทิศทางใดบ้าง

ทางด้านความต้องการเนื้อหาสาระในรายการวิทยุชุมชน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หากนักจัดรายการสถานีวิทยุชุมชนพูดคุยในรายการมากเกินไป กลุ่มผู้ฟังจะทำการเปลี่ยนคลื่น เปลี่ยนสถานี หรือเปิดเพลงจากเครื่องเล่น MP3 แต่หากนักจัดรายการสถานีวิทยุชุมชน ประชาสัมพันธ์ข่าวสารในชุมชน ผู้ฟังจะให้ความสนใจในสถานีวิทยุชุมชนนั้น

5.1.3.2 การฝึกอบรม

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง จุฬารัตน์ และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา เสี่ยงธรรมจากชาวพุทธ มีการส่งบุคลากรไปเข้ารับการอบรมในเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องการจัดรายการ วิทยุ ส่วน สถานีวิทยุชุมชนศาลาพัฒนา ผู้บริหารสถานีมีความชำนาญและความรอบรู้ในเรื่องการจัดรายการ เนื่องจากพื้นฐานครอบครัวเป็นนักจัดรายการวิทยุ จึงทำการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดรายการ ให้บุคลากรในสถานีด้วยตัวเอง

การฝึกอบรมบุคลากรภายในสถานีเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ มาก กล่าวคือการจัด จะตอบสนองต่อวัตถุประสงค์การออกอากาศที่ทางสถานีได้ตั้งเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือไม่เพียงใดนั้น ต้องอาศัยบุคลากรเป็นตัวขับเคลื่อน ดังนั้นบุคลากรจึงต้องได้รับการ ฝึกอบรมในเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการบริหารจัดการสถานี หรือในเรื่องการจัดรายการ และที่สำคัญจะต้องมีการปลูกฝังเรื่องจรรยาบรรณนักสื่อสารมวลชนในสื่อวิทยุชุมชน เนื่องจากหลักการดำเนินงานของวิทยุชุมชนจะเน้นหลักประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชนโดยมีชุมชนเป็นเจ้าของสถานีนั้น ต้องอาศัยความระมัดระวังในการปฏิบัติงาน ต้องมีการตรวจสอบข้อมูลในการนำเสนอ เนื่องจากผู้ฟังเป็นคนหมู่มากและ อาจก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างได้

5.1.3.3 การประเมินผล

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประเมินผล ของสถานี มีการทำแบบไม่เป็นทางการ ทั้ง สถานีวิทยุชุมชนศาลาพัฒนา สถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง จุฬารัตน์ และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา เสี่ยงธรรมจากชาวพุทธ มีการประเมินผลการรับฟังรายการเพื่อตรวจสอบกลุ่มคนฟังรายการ เท่านั้น อย่างไรก็ตามลักษณะการประเมินผลของสถานีวิทยุชุมชนนั้น ยังมีเรื่องเชิงเทคนิค ผู้ดำเนินรายการ และด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น การมีส่วนร่วมของผู้ฟังวิทยุชุมชนในแง่ต่าง ๆ

รวมทั้งการประเมินผลบทบาทหน้าที่ของวิद्यุชุมชน และที่สำคัญที่สุดคือขาดกระบวนการประเมินผลเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การกระจายเสียงของสถานีที่ตั้งเอาไว้ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุด

กล่าวโดยสรุป สถานีวิทยุชุมชนศาลายาพัฒนา และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธ มีโครงสร้างและแนวทางการบริหารจัดการ ดีกว่า เมื่อเทียบกับสถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง จุนเรดิโอ เพราะแนวทางของ 2 สถานีดังกล่าว ทำให้วิทยุชุมชนเป็นของชุมชนอย่างแท้จริง เป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมือง รวมทั้งกลุ่มนายทุนที่จะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ รวมไปถึงเนื้อหาสาระที่นำมาผลิตรายการ ทั้งสถานีวิทยุชุมชนศาลายาพัฒนา และสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธ ถือว่าได้เปรียบกว่าสถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง จุนเรดิโอ เพราะมีเนื้อหาอยู่ในต้นสังกัด และมีเป็นจำนวนมากพอที่จะนำเสนอได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

5.2 ข้อจำกัดในการวิจัย

5.2.1 ข้อจำกัดด้านเอกสาร

พบว่าแต่ละสถานีไม่ค่อยมีการจัดทำเอกสารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผังโครงสร้างคณะกรรมการบริหารสถานี ส่วนผังการออกอากาศ ได้สูญหายไปพร้อมกับเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ปี 2554 ดังนั้น ข้อมูลต่าง ๆ จึงต้องอาศัยเพียงการสัมภาษณ์อย่างเดียว

5.2.2 ข้อจำกัดในการสัมภาษณ์

พบว่าแต่ละสถานีมีบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานีวิทยุชุมชนจริง ๆ ค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์บุคลากรได้จำกัด ทำให้มีอุปสรรคมากพอสมควรในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพการจัดรายการและการบริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงสภาพปัญหาและการจัดรายการ โครงสร้างและแนวทางการบริหารจัดการ และ เปรียบเทียบผังรายการและเนื้อหาสาระของสถานีวิทยุชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้พบว่ายังมีเรื่องอื่น ๆ ที่น่าสนใจนอกเหนือไปจากที่ได้ศึกษาไปแล้วคือ

1. ควรเสนอให้วิทยุชุมชนเป็นวิทยุชุมชนจริงๆ ให้ชุมชนเป็นเจ้าของ และเสนอเรื่องราวข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง รักสามัคคีกัน
2. กรมประชาสัมพันธ์ควรจริงจังในการดูแลให้คำแนะนำแก่สถานีวิทยุชุมชนในสังกัดให้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับเทคนิคการส่งสัญญาณกระจายเสียง ไม่ให้รบกวนคลื่นวิทยุอื่น ๆ และ ไม่ส่งเกินกำลังส่งที่กำหนดไว้

3. กรมประชาสัมพันธ์ควรให้ความสำคัญกับการกำกับดูแล สัดส่วนรูปแบบรายการ และเนื้อหาของสถานีวิทยุชุมชน กรมประชาสัมพันธ์ควรมีนโยบายที่รัดกุมมากกว่าที่เป็นอยู่เช่น การกำหนดสัดส่วนรายการให้มีการนำเสนอรายการที่มุ่งให้สาระและบันเทิง เป็นสัดส่วนให้แน่ชัดโดยสามารถตรวจสอบได้จากผังรายการ นอกจากนั้นควรควบคุมสัดส่วนรูปแบบรายการที่นำเสนอ ไม่ให้มีรายการประเภทดนตรีมากเกินไปเพราะจะทำให้วิทยุชุมชนกลายเป็นวิทยุเชิงพาณิชย์